

Study of the Foreign Investment System in Iran Compared to the Foreign Investment Facilitation Plan

Neda Nafari^{ID*}

Public Administration, Faculty of Management, North Tehran Azad University, Tehran, Iran.

Ali Alaeddini

Public Administration, Faculty of Management, Islamic Azad University, North Tehran Branch, Tehran, Iran.

Ehsan Shabanian

Public Administration, Faculty of Management, Islamic Azad University, North Tehran Branch, Tehran, Iran.

Mahsa Gholami

Public Administration, Faculty of Management, Islamic Azad University, North Tehran Branch, Tehran, Iran.

Mir Hamid Seyed Mousavi^{ID}

Public Administration and Tourism, Faculty of Social Sciences, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran.

Abstract

Foreign investment has played a significant role in the global economy since the late 19th century. Countries at various levels of development recognize the importance of foreign investment and have implemented structured plans to increase its inflow. In Iran, too, efforts to attract more foreign investment have been underway for years, forming a substantial part of the country's financial system. Compared to certain APEC standards, Iran's foreign investment management is strong in some areas, while in others, it requires greater attention and effort. Accordingly, the country's governance system must prioritize enhancing the free flow of information to improve access and transparency. Furthermore, critical decisions must be made to ensure the security of foreign investments, and serious steps should be taken in adopting modern technologies and expanding international cooperation.

Keywords: Foreign Investment, Investment Management, Trade, Financing.

* Corresponding Author: nedanafari191@gmail.com

How to Cite: Nafari, N., Alaeddini, A., Ehsan Shabanian, E., Gholami, M., Seyed Mousavi, M.H. (2025). Study of the Foreign Investment System in Iran Compared to the Foreign Investment Facilitation Plan. *Comparative Public Administration Quarterly*, Volume3(Issue1), 40 -56. DOI: [10.22098/cpa.2024.14484.1030](https://doi.org/10.22098/cpa.2024.14484.1030)

Extended Abstract

Foreign direct investment (FDI) has been a pivotal component of the global economic landscape since the late 19th century. Many countries, regardless of their level of development, have recognized its strategic significance and have devised policies to increase FDI inflows. Iran, similarly, has long pursued the goal of attracting more foreign investment as a critical part of its financial system. However, while Iran's investment management system aligns well with certain APEC standards, it still falls short in several essential areas.

This article explores the structure and performance of Iran's foreign investment system, including its legal framework, key institutions, and policy implementation. By comparing this system with the APEC Investment Facilitation Action Plan (IFAP)—which outlines eight guiding principles to improve transparency, regulatory efficiency, predictability, technological adaptation, international cooperation, and investment security—the paper identifies significant gaps and opportunities for reform in Iran's investment governance.

The study employs a comparative analytical approach, evaluating Iran's current laws (such as the 2002 Foreign Investment Promotion and Protection Act), regulatory practices in free trade zones, and the role of government entities such as the Organization for Investment, Economic and Technical Assistance of Iran (OIETAI), Ministry of Foreign Affairs, and regional economic zones. While institutions exist to promote and support FDI, their impact is hindered by limited coordination, outdated processes, lack of transparency, and insufficient use of modern digital tools.

The findings suggest a set of policy recommendations to enhance the FDI ecosystem in Iran: legal reform to align with international standards, establishment of transparent and predictable regulatory procedures, integration of technology to streamline processes, improved data access for investors, and stronger international collaboration. It also underlines the importance of trust-building mechanisms such as guarantees, dispute resolution systems, and insurance offerings to ensure investment security, particularly under geopolitical constraints.

Ultimately, the paper calls for a strategic transformation in Iran's investment policy framework to enable greater participation in the global economy through improved governance, regulatory efficiency, and investor confidence.

بررسی نظام سرمایه‌گذاری خارجی در ایران در مقایسه با طرح تسهیل سرمایه‌گذاری خارجی

ندا نفری ^{ID}*

مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت، دانشگاه آزاد تهران شمال، تهران، ایران.

علی علاءالدینی

مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال، تهران، ایران.

احسان شعبانیان

مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال، تهران، ایران.

مهسا غلامی

مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال، تهران، ایران.

میرحمید سیدموسوی ^{ID}

مدیریت دولتی و گردشگری، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۰/۳۰

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۱۲/۲۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۲/۲۹

نوع مقاله: پژوهشی

صص: ۴۰-۵۶

چکیده

سرمایه‌گذاری خارجی از اواخر سده ۱۹ میلادی نقش مهمی را در اقتصاد جهانی بازی کرده است. کشورهای جهان با سطوح مختلف توسعه بر اهمیت نقش سرمایه‌گذاری خارجی آگاه بوده و برنامه‌های مدونی برای افزایش میزان جذب آن در کشور خود دارند. در ایران نیز سال‌هاست که برنامه افزایش میزان جذب سرمایه‌های خارجی در دستور کار قرار گرفته و بخش مهمی از نظام تامین مالی کشور را شکل داده‌است. وضعیت مدیریت سرمایه‌گذاری خارجی ایران در مقایسه با برخی استنادهای ایک خوب و در برخی دیگر نیازمند توجه و تلاش بیشتر می‌باشد. بر همین اساس نظام حکمرانی کشور می‌بایست برای تقویت آزادی جریان اطلاعات بمنظور افزایش دسترسی و شفافیت اقدامات جدیدی را در دستور کار قرار دهد. همچنین باید برای تامین امنیت سرمایه‌گذاری خارجی تصمیمات مهمی گرفته و در حوزه بکارگیری فناوری‌های نوین و توسعه همکاری‌های بین‌المللی گام‌های جدی بردارند.

کلیدواژه‌ها: سرمایه‌گذاری خارجی، مدیریت سرمایه‌گذاری، تجارت، تامین مالی.

* نویسنده مسئول: nedanafari191@gmail.com

نحوه ارجاع دهی: نفری، ن.، علاءالدینی، ع.، شعبانیان، ا.، غلامی، م.، و سیدموسوی، م. (۱۴۰۴). بررسی نظام سرمایه‌گذاری خارجی در ایران در مقایسه با طرح تسهیل سرمایه‌گذاری خارجی. فصلنامه مدیریت دولتی تطبیقی، ۳(۱)، ۴۰-۵۶. <https://doi.org/10.22098/cpa.2024.14484.1030>

حق انتشار این مستند، متعلق به نویسندگان آن است. ۱۴۰۴ ©. ناشر این مقاله، دانشگاه محقق اردبیلی است.

این مقاله تحت گواهی زیر منتشر شده و هر نوع استفاده غیرتجاری از آن مشروط بر استناد صحیح به مقاله و با رعایت شرایط مندرج در آدرس زیر مجاز است.

Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

مقدمه

توسعه سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی از دیدگاه UNCTAD^۱ عبارت است از سرمایه‌گذاری که مناسبات بلند مدت دارد و کنترل سود پیوسته شخصیت حقیقی یا حقوقی مقیم یک کشور خارجی را در شرکتی واقع در کشور میزبان عهده‌دار است. بنظر کوبین سرمایه‌گذاری خارجی به منظور بدست آوردن سود پیوسته صورت می‌گیرد که سرمایه‌گذار در موسسه‌ای مستقر در کشوری غیر از کشور خود به آن اقدام می‌کند و بر اثر آن، حق رای موثر در مدیریت شرکت یا موسسه را نیز دارد.

سرمایه‌گذاری خارجی از اواخر سده ۱۹ میلادی نقش مهمی را در اقتصاد جهانی بازی کرده است. در دوره‌های پیش از ۱۹۱۴ جابجایی سرمایه با جابجایی بزرگ جمعیتی در اروپا همراه بود و به بیشتر سرمایه‌گذاری‌ها بهره ثابت داده می‌شد. در آن زمان بریتانیا مهمترین کشور اعتبار دهنده جهان بشمار می‌رفت. در سال ۱۹۱۴ نیمی از سرمایه بین‌المللی به این کشور تعلق داشت.

سرمایه‌گذاری خارجی در ایران، کم و بیش به موازات دگرگونی سرمایه‌گذاری در دیگر کشورها شکل گرفته اما بدلیل تحولات سیاسی در دوره‌های زمانی مختلف، روند سرمایه‌گذاری در ایران با نوساناتی روبرو بوده است. با وجود این که در چندسال گذشته قیمت نفت دچار نوسان و تغییر بوده ولی در عین حال سطح پس انداز ملی جواپگو نبوده منابع کافی جهت سرمایه‌گذاری در کشور وضعیت مطلوبی ندارد. (رحمانی و همکاران، ۱۳۶۸) بنابراین با توجه به کمبود منابع مالی از سویی و نیاز کشور به تکنولوژی پیشرفته از سوی دیگر، جذب سرمایه‌گذاری‌های مستقیم خارجی باید مورد توجه جدی قرار گیرد.

این مقاله به موضوع بررسی نظام سرمایه‌گذاری خارجی در ایران در مقایسه با طرح تسهیل سرمایه‌گذاری خارجی APEC پرداخته و راهکارهایی در این خصوص ارائه می‌دهد. در همین راستا و بمنظور شناخت وضعیت نظام سرمایه‌گذاری خارجی در ایران محورهای زیر مورد ارزیابی قرار خواهند گرفت:

۱. قوانین و مقررات حاکم بر روابط سازمان‌های فعال در توسعه اقتصادی ایران
۲. سازمان‌ها و موسسات دولتی مرتبط با سرمایه‌گذاری خارجی در ایران

تاریخچه

نخستین سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در ایران در سال ۱۲۹۸ ه.ق براساس قراردادی میان دولت ایران و بارون جولپوس رویتر از انگلستان شکل گرفت که اجرایی نشد. ولی ۱۶ سال بعد امتیاز تاسیس بانک شاهنشاهی به مدت ۵۰ سال بهمان شخص واگذار شد. در گذشته نیز بیشترین حجم سرمایه‌گذاری خارجی از اواسط سده سیزدهم و اوایل سده چهاردهم هجری توسط روسها و انگلیس‌ها در امور تجارت، صنعت و بانکداری آغاز شده بود. سرمایه‌گذاری خارجی در ایران تا سالهای ۱۳۱۰ و ۱۳۱۱ اغلب بصورت واگذاری امتیازاتی به خارجیان صورت می‌گرفت. این امر سبب بی‌اعتمادی تاریخی مردم نسبت به سرمایه‌گذاران خارجی شده و ملی شدن صنعت نفت در سال ۱۳۳۰ خورشیدی را در پی داشت. به پشتوانه قانون حمایت از سرمایه‌های خارجی در سال ۱۳۳۴، جریان سرمایه‌های ورودی کشور روند افزایشی پیدا کرد و از سال ۱۳۳۶ فعالیت شرکت‌های چندملیتی در ایران آغاز شد. (رحمانی و همکاران ۱۴۸)

ایران میان کشورهای جهان از نظر میزان جذب سرمایه‌گذاری خارجی در رتبه ۷۹ طی سال ۲۰۲۲ قرار داشته است. آمریکا با جذب سرمایه ۲۸۵ میلیارد دلار در رتبه نخست، چین با ۱۸۹ میلیارد دلار در رتبه دوم و سنگاپور با ۱۴۱ میلیارد دلار در رتبه سوم از این نظر قرار داشته‌اند. میزان جذب سرمایه‌گذاری خارجی آمریکا در این سال

^۱ United Nations Conference on Trade and Development

۲۶ درصد نسبت به سال قبل از آن کاهش داشته است. ایران از کشورهایی مثل بلغارستان، استونی، ایرلند، آلبانی، صربستان، ایسلند، پاکستان و ترکمنستان سرمایه خارجی بیشتری در سال ۲۰۲۲ جذب کرده است. (خبرگزاری فارس، ۱۴۰۲)

بررسی وضعیت سرمایه گذاری خارجی از سال ۱۳۸۱ نشان میدهد، آمار سرمایه گذاری خارجی از سال ۱۳۹۵ روند افزایشی به خود گرفته است، به طوریکه به رقم ۳.۲ میلیارد دلار در آن سال و رقم ۵ میلیارد دلار در سال ۱۳۹۶ رسیده است. با خروج آمریکا از برجام در اردیبهشت ماه سال ۱۳۹۷ و ترس شرکت های بین المللی از حضور در بازار ایران، آمار سرمایه گذاری خارجی با کاهش قابل ملاحظه ای مواجه شده و به رقم ۲.۷ میلیارد دلار رسیده است و در سال ۱۳۹۸ نیز روند نزولی حفظ شده است.

نظام سرمایه گذاری خارجی در ایران

قوانین و مقررات

قواعد و چارچوب های مربوط به جذب و حفظ امنیت سرمایه گذاری خارجی در کشور می تواند تعیین کننده راهبرد کشورها در مواجهه با این موضوع باشد. بر همین اساس می توان قواعد مذکور را در متن قوانین و مقررات مصوب کشورها جستجو نمود. با توجه به جستجوهای صورت گرفته، تاکنون دو قانون اصلی در رابطه با سرمایه گذاری خارجی در کشور به تصویب رسیده که در ادامه آورده شده است.

قانون تشویق و حمایت سرمایه گذاری های خارجی و آئین نامه اجرائی آن

توسعه از سال ۱۳۳۴ چارچوب قانونی سرمایه گذاری خارجی در ایران قانون جلب و حمایت سرمایه های خارجی بوده است. در راستای انجام اصلاحات در ساختار اقتصادی کشور، مجلس شورای اسلامی طرح قانون جدید سرمایه گذاری خارجی با عنوان قانون تشویق و حمایت سرمایه گذاری خارجی را پیشنهاد نمود که نهایتاً در سال ۱۳۸۱ به تصویب رسید. قانون تشویق و حمایت سرمایه گذاری خارجی جانشین قانون جلب و حمایت سرمایه های خارجی که از سال ۱۳۳۴ حاکم بود، گردید. این جایگزینی موجب توسعه چارچوب قانونی و محیط فعالیت سرمایه گذاران خارجی در ایران گردیده است. (سامانه ملی قوانین و مقررات، ۱۴۰۲).

❖ آئین نامه اجرایی قانون تشویق و حمایت سرمایه گذاری خارجی

هیأت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۸۱.۶.۲۴ بنا به پیشنهاد شماره ۲۹۷۷۸ مورخ ۱۳۸۱.۵.۲۳ وزارت امورات اقتصادی و دارایی و به استناد ماده (۲۵) قانون تشویق و حمایت سرمایه گذاری خارجی - مصوب ۱۳۸۱- آیین نامه اجرایی قانون یاد شده را به تصویب رساند. (سامانه ملی قوانین و مقررات جمهوری اسلامی ایران، ۱۴۰۲).

مقررات سرمایه گذاری در مناطق آزاد تجاری - صنعتی جمهوری اسلامی ایران

این مقررات توسط اکثریت وزرای عضو شورای عالی مناطق آزاد تجاری - صنعتی در جلسه مورخ ۱۳۷۳/ ۲/ ۱۹، با توجه به اختیار تفویضی هیأت وزیران (موضوع تصویب نامه شماره ۱۶۶۳۲/ ت ۳۰ هـ مورخ ۱۳۷۳/ ۲/ ۱۳) و به استناد ماده (۲۰) قانون «چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری - صنعتی جمهوری اسلامی ایران» - مصوب ۱۳۷۲ - مقررات سرمایه گذاری در مناطق آزاد تجاری - صنعتی به تصویب رسید. (سامانه ملی قوانین و مقررات جمهوری اسلامی ایران، ۱۴۰۲).

برخی از مهمترین فرازهای مقرر فوق الذکر عبارتند از (پایگاه اطلاع رسانی مناطق ویژه و آزاد ایران، ۱۴۰۲)؛

- سرمایه‌گذاران خارجی می‌توانند در فعالیتهای اقتصادی منطقه به هر نسبتی سرمایه‌گذاری نمایند. درخواست‌های سرمایه‌گذاران خارجی واصله در هر منطقه توسط سازمان همان منطقه آزاد مورد بررسی قرار می‌گیرد و مجوز سرمایه‌گذاری توسط سازمان همان منطقه صادر می‌شود.
- سرمایه‌گذاران خارجی در مناطق آزاد می‌توانند از مزایای قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی در جمهوری اسلامی ایران برخوردار باشند.
- امکان تأسیس شرکت‌های ایرانی با مالکیت ۱۰۰ درصدی خارجی در مناطق وجود دارد.
- امکان تملک زمین توسط شرکت ثبت شده ایرانی در مناطق وجود دارد.
- سرمایه‌گذار می‌تواند سرمایه‌ای را که به منطقه وارد می‌کند، بیمه نماید. در صورتی که به دلیل وقوع حادثه، مؤسسه بیمه مزبور طبق مقررات بیمه‌نامه جانشین سرمایه‌گذار شود، این جانشینی به واسطه پرداخت خسارت به بیمه‌گذار به رسمیت شناخته می‌شود، اما انتقال سرمایه محسوب نمی‌شود.
- خروج سود ویژه و مبالغ مربوط به اصل و منافع حاصل از فعالیتهای اقتصادی سرمایه‌های خارجی همچنین مبالغ ناشی از فروش، یا واگذاری این گونه سرمایه‌ها از مناطق مجاز است.
- سرمایه‌گذاران می‌توانند سهام یا سهم‌الشرکه خود را با موافقت سازمان منطقه به سرمایه‌گذاران دیگر واگذار نمایند. در این صورت انتقال گیرنده از هر نظر جانشین سرمایه‌گذار اول می‌شود.
- موارد اختلاف بین سرمایه‌گذار خارجی و طرف ایرانی بر اساس قراردادهای و توافق‌های کتبی حل خواهد شد.

سازمان‌ها و موسسات دولتی

شناخت و بررسی عملکرد متولیان و دست‌اندرکاران حاکمیتی مربوط به حوزه سرمایه‌گذاری خارجی کشور می‌تواند نشان‌دهنده وضعیت حکمرانی و مدیریت دولت در این حوزه باشد. در این راستا سازمان‌ها و موسسات حاکمیتی فعال در حوزه سرمایه‌گذاری خارجی شناسایی گردید که در ادامه توضیحاتی درباره آنان آورده شده است.

سازمان سرمایه‌گذاری و کمک‌های اقتصادی و فنی ایران

سازمان به موجب قانون تنها نهاد رسمی تشویق سرمایه‌گذاری خارجی در کشور می‌باشد که در چارچوب قانون جدید تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی، مصوب ۱۳۸۱، به تسهیل ورود سرمایه، تأمین حمایت قانونی و امنیت کامل برای سرمایه‌گذاری‌های خارجی می‌پردازد. اداره کل سرمایه‌گذاری‌های خارجی در سازمان، مسئول دریافت کلیه تقاضاهای پذیرش سرمایه‌گذاری، صدور مجوز سرمایه‌گذاری، هدایت امور، حفاظت از حقوق سرمایه‌گذاران در طرح‌های مصوب و همچنین ارائه خدمات مختلف به سرمایه‌گذاران از جمله ارائه کمک، انجام هماهنگی و تسهیل کلیه امور مربوط به سرمایه‌گذاری آنان، حتی پس از صدور مجوز سرمایه‌گذاری خارجی می‌باشد.

به عنوان دستگاه متولی سرمایه‌گذاری خارجی، سازمان مسئول رسیدگی به کلیه امور مربوط به نقل و انتقالات سرمایه‌گذاری‌های خارجی، مدیریت و انجام مذاکرات مربوط به موافقتنامه‌های دو و چند جانبه تشویق و حمایت متقابل از سرمایه‌گذاری بادیگردولت‌ها و سازمانهای بین‌المللی است. در حال حاضر، صرف نظر از مذاکرات در دست انجام با تعداد کثیری از کشورهای جهان، موافقتنامه دو جانبه تشویق و حمایت متقابل از سرمایه‌گذاری با اغلب کشورهای اروپائی، آسیای جنوب شرقی، کشورهای همسایه و سایر کشورهای منطقه خاورمیانه، شمال و جنوب آفریقا به امضاء رسیده‌است. (سازمان سرمایه‌گذاری و کمکهای اقتصادی و فنی ایران، ۱۴۰۲)

دو بازوی سازمان در اداره امور مربوط به سرمایه‌گذاری خارجی عبارت است از؛

پنجره واحد خدمات سرمایه گذاری خارجی

پنجره واحد سرمایه گذاری خارجی سامانه ای ملی است که مبتنی بر بستر سیستم مدیریت فرآیند آیین نوین پیاده سازی شده است. این سامانه موانع و فرآیندهای پیچیده موجود را برطرف ساخته و جذب سرمایه را از سرمایه گذاران خارجی تسهیل می بخشد.

هیئت سرمایه گذاری خارجی

هیئت مسئول بررسی و تصمیم گیری در مورد کلیه درخواست های سرمایه گذاری اعم از درخواست های پذیرش، واردات و استفاده از سرمایه خارجی و نیز بازگرداندن سرمایه و سود تعهدی است. اعضای دائمی هیأت، چهار معاون وزیر تعیین شده در ماده ۶ قانون فیپا هستند و جلسات هیأت به حد نصاب حداقل سه عضو دائمی نیاز دارد و تصمیمات با حداقل سه رأی مثبت اتخاذ می شود.

مناطق آزاد ایران

نُه منطقه آزاد شامل کیش، بانه و مریوان، قصرشیرین، قشم، چابهار، انزلی، ارس، اروند و ماکو در ایران فعال است. عملکرد مناطق آزاد در ایران به دلیل تطابق نداشتن با راهبرد توسعه موفق نبوده است. در نظر داشتن شرایط مناطق آزاد ایران می تواند تأثیرات مثبتی در جهت گیری اهداف اقتصادی شما داشته باشد. بدیهی است که هر یک از مناطق آزاد ویژگی های منحصر به فرد خود را دارد؛ زیرا نوع مدیریت، شرایط زیرساخت ها، موقعیت جغرافیایی، منابع طبیعی و پیشینه اقتصادی مناطق آزاد ایران با یکدیگر یکسان نیستند (درگاه خدمات مناطق آزاد و ویژه ایران، ۱۴۰۲).

معاونت دیپلماسی اقتصادی وزارت امور خارجه

در سالهای اخیر وزارت امور خارجه نقش مهمی در راهبری و توسعه دیپلماسی اقتصادی کشور ایفا نموده است. در این خصوص معاونت دیپلماسی اقتصادی وزارت امور خارجه با ایجاد اتاق های بازرگانی مشترک با کشورهای مختلف جهان و برگزاری نمایشگاه های اقتصادی و بازرگانی در آنها امکان جذب سرمایه های خارجی در کشور را فراهم نموده است. همچنین در این ظرفیت امکان همکاری های مشترک بین ظرفیت های صنعتی و اقتصادی کشور با سایر کشورها نیز وجود دارد که در این راستا سرمایه های خوبی به داخل کشور جذب شده است (پایگاه اطلاع رسانی معاونت دیپلماسی اقتصادی وزارت امور خارجه، ۱۴۰۲).

طرح تسهیل سرمایه گذاری خارجی اپک

توسعه سازمان همکاری های اقتصادی آسیا-پاسفیک (APEC) یک گروه اقتصادی از کشورهای حاشیه اقیانوس آرام هستند که به منظور بهبود مناسبات اقتصادی و سیاسی با یکدیگر دیدار می نمایند. این گروه دارای کمیته های اجرایی در زمینه های گسترده ای از مسائل، از ارتباطات تا شیلات است. این سازمان طرحی را برای تسهیل سرمایه گذاری خارجی^۱ در کشورهای عضو خود پیشنهاد داده است. طرح مذکور شامل فهرستی جامع از اقدامات تجویز شده برگرفته از هشت اصل است که به موضوعات شفافیت، مقررات بیش از حد، سادگی، و قابل پیش بینی بودن می پردازد که به نوبه خود، سرمایه گذاری را قادر می سازد تا به طور موثر برای تأمین مالی فعالیت های تجاری مولد جریان یابد. اصول هشت گانه طرح فوق الذکر عبارتند از:

^۱ تسهیل سرمایه گذاری خارجی به اقداماتی اطلاق می شود که توسط دولت ها برای جذب سرمایه گذاری خارجی و به حداکثر رساندن اثربخشی و کارایی اداره آن در تمام مراحل چرخه سرمایه گذاری انجام می شود.

- ❖ ارتقای دسترسی و شفافیت در تدوین و اداره سیاست های مرتبط با سرمایه گذاری.
- ❖ افزایش ثبات محیط های سرمایه گذاری، امنیت اموال و حفاظت از سرمایه گذاری.
- ❖ افزایش قابلیت پیش بینی و ثبات در سیاست های مرتبط با سرمایه گذاری.
- ❖ بهبود کارایی و اثربخشی رویه های سرمایه گذاری.
- ❖ ایجاد روابط سازنده با ذینفعان.
- ❖ استفاده از فن آوری جدید برای بهبود محیط های سرمایه گذاری.
- ❖ ایجاد مکانیسم های نظارت و بازنگری برای سیاست های سرمایه گذاری
- ❖ افزایش همکاری های بین المللی

هدف اصلی طرح اقدام تسهیل سرمایه گذاری خارجی، کاهش دو عامل مهم موثر بر تصمیم سرمایه گذار است که در ادامه شرح داده شده است؛ اول هزینه رگولاتوری: یک فرآیند نظارتی بیش از حد طاقت فرسا که به ماه ها تأیید نظارتی نیاز دارد، شرکت ها را از فکر سرمایه گذاری در یک اقتصاد میزبان بالقوه منصرف می کند. برای سیاستگذاران مهم است که بین منافع عمومی و تلاش برای کارآمدتر و مؤثرتر کردن فرآیند سرمایه گذاری، عمدتاً از طریق تشویق شفافیت، ثبات و دسترسی در مقررات تجاری و سرمایه گذاری خود، تعادل ایجاد کنند. و دوم ریسک نظارتی: مدیریت ریسک کسب و کار اصلی سرمایه گذار است. ریسک نظارتی حوزه اصلی است که IFAP امیدوار است به آن بپردازد و فرآیند نظارتی را واضح و به راحتی قابل درک کند. این خطرات به ویژه مهم هستند زیرا سرمایه گذاران خارجی ممکن است با محیط مقررات داخلی آشنا نباشند.

مقایسه کارکرد نظام سرمایه گذاری خارجی ایران با طرح تسهیل سرمایه گذاری خارجی اپک

در این بخش از مقاله به بررسی ارتباط نظام سرمایه گذاری خارجی ایران (قوانین و مقررات و بازیگران دست اندرکار سرمایه گذاری خارجی ایران) با اصول هشت گانه طرح تسهیل سرمایه گذاری خارجی در ایران پرداخته شده است. در این راستا جدول ۱ ارتباط فوق آورده شده است. در ادامه هر یک از اصول هشت گانه مورد بررسی قرار گرفته است.

جدول ۱. مقایسه کارکرد نظام سرمایه گذاری خارجی ایران با طرح تسهیل سرمایه گذاری خارجی اپک

اصول هشت گانه طرح تسهیل سرمایه گذاری خارجی اپک	قوانین و مقررات سرمایه گذاری خارجی ایران	بازیگران دست اندرکار سرمایه گذاری خارجی ایران
ارتقای دسترسی و شفافیت در تدوین و اداره سیاست های مرتبط با سرمایه گذاری	ماده ۳ آیین نامه اجرایی قانون تشویق و حمایت سرمایه گذاری خارجی	معاونت دیپلماسی اقتصادی وزارت امور خارجه آژانس تشویق سرمایه گذاری خارجی ایران سازمان سرمایه گذاری و کمک های اقتصادی و فنی ایران
افزایش ثبات محیط های سرمایه گذاری، امنیت اموال و حفاظت از سرمایه گذاری	بند ۶ بخش الف ماده ۴ آیین نامه اجرایی قانون تشویق و حمایت سرمایه گذاری خارجی بند ۲ بخش ب ماده ۴ آیین نامه اجرایی قانون تشویق و حمایت سرمایه گذاری خارجی ماده ۱۱ آیین نامه اجرایی قانون تشویق و حمایت سرمایه گذاری خارجی ماده ۱۰ مقررات سرمایه گذاری در مناطق آزاد تجاری - صنعتی جمهوری اسلامی ایران	آژانس تشویق سرمایه گذاری خارجی ایران سازمان سرمایه گذاری و کمک های اقتصادی و فنی ایران دبیرخانه شورای عالی مناطق آزاد تجاری، صنعتی و ویژه اقتصادی
افزایش قابلیت پیش بینی و ثبات در سیاست های مرتبط با سرمایه گذاری	ماده ۱۳ آیین نامه اجرایی قانون تشویق و حمایت سرمایه گذاری خارجی	معاونت دیپلماسی اقتصادی وزارت امور خارجه دفتر سرمایه گذاری های خارجی سازمان سرمایه گذاری و کمک های اقتصادی و فنی ایران
بهبود کارایی و اثربخشی رویه های سرمایه گذاری	ماده ۱۶ آیین نامه اجرایی قانون تشویق و حمایت سرمایه گذاری خارجی ماده ۱۸ آیین نامه اجرایی قانون تشویق و حمایت سرمایه گذاری خارجی ماده ۲۰ آیین نامه اجرایی قانون تشویق و حمایت سرمایه گذاری خارجی	معاونت دیپلماسی اقتصادی وزارت امور خارجه اداره کل نیروی انسانی و توسعه مدیریت سازمان سرمایه گذاری و کمک های اقتصادی و فنی ایران
ایجاد روابط سازنده با ذینفعان	-	-
استفاده از فن آوری جدید برای بهبود محیط های سرمایه گذاری	-	-
ایجاد مکانیسم های نظارت و بازنگری برای سیاست های سرمایه گذاری	ماده ۲ آیین نامه اجرایی قانون تشویق و حمایت سرمایه گذاری خارجی ماده ۸ آیین نامه اجرایی قانون تشویق و حمایت سرمایه گذاری خارجی ماده ۱۳ آیین نامه اجرایی قانون تشویق و حمایت سرمایه گذاری خارجی ماده ۱۵ آیین نامه اجرایی قانون تشویق و حمایت سرمایه گذاری خارجی ماده ۲۱ آیین نامه اجرایی قانون تشویق و حمایت سرمایه گذاری خارجی ماده ۱۱ مقررات سرمایه گذاری در مناطق آزاد تجاری - صنعتی جمهوری اسلامی ایران	ذیحسابی و اداره کل امور مالی و نظارت بر وام ها و تسهیلات خارجی سازمان سرمایه گذاری و کمک های اقتصادی و فنی ایران دفتر سرمایه گذاری های خارجی سازمان سرمایه گذاری و کمک های اقتصادی و فنی ایران دبیرخانه شورای عالی مناطق آزاد تجاری، صنعتی و ویژه اقتصادی
افزایش همکاری های بین المللی	-	معاونت دیپلماسی اقتصادی وزارت امور خارجه دفتر و امها و مجامع و موسسات بین المللی سازمان سرمایه گذاری و کمک های اقتصادی و فنی ایران دفتر روابط اقتصادی خارجی سازمان سرمایه گذاری و کمک های اقتصادی و فنی ایران

اصل اول: ارتقای دسترسی و شفافیت در تدوین و اداره سیاست های مرتبط با سرمایه گذاری

توسعه براساس توصیه های مرتبط با این اصل، کشورهای مقصد باید بسترهای لازم برای ارتقای دسترسی سرمایه گذاران خارجی به اطلاعات اقتصادی و ظرفیت های سرمایه گذاری خود را فراهم نمایند. این موضوع از طریق شفاف سازی اطلاعات و وضعیت حوزه های توصیه شده برای سرمایه گذاری خارجی مقدور است. در حال حاضر ظرفیت قانونی مرتبط با این اصل در داخل کشور در ماده ۳ آیین نامه اجرایی قانون تشویق و حمایت سرمایه گذاری خارجی آورده شده است. قانون گذار موضوع دسترسی و شفافیت را بدین صورت تدبیر نموده است: « جدول روش های سرمایه گذاری خارجی، ویژگی ها و تسهیلات قابل ارایه در چارچوب قانون توسط وزارت امور اقتصادی و دارایی تهیه و اعلام می گردد.»

همچنین معاونت دیپلماسی اقتصادی وزارت امور خارجه و آژانس تشویق سرمایه گذاری خارجی ایران (تابع سازمان سرمایه گذاری و کمک های اقتصادی و فنی ایران) وظایفی را در این خصوص عهده دار هستند. از جمله خدمات قابل ارائه این ظرفیتها می توان به موارد زیر اشاره نمود؛

- ❖ ترویج و حمایت از سرمایه گذاری خارجی در کشور و مسائل مربوط به سرمایه گذاری خارجی،
 - ❖ ارائه اطلاعات و مشاوره لازم به سرمایه گذاران خارجی.
 - ❖ هماهنگی لازم در امور مربوط به اخذ مجوزهای لازم از جمله اعلام تأسیس، مجوز سازمان حفاظت محیط زیست، مجوزهای اشتراک آب، برق، سوخت و تلفن، اکتشاف. و پروانه بهره برداری از معادن و غیره از دستگاه های ذیربط قبل از صدور پروانه سرمایه گذاری .
 - ❖ هماهنگی لازم در خصوص امور مربوط به صدور روادید، اقامت و مجوزهای کار برای افراد مرتبط با سرمایه گذاری خارجی .
 - ❖ هماهنگی لازم در امور مربوط به سرمایه گذاری خارجی پس از صدور مجوز سرمایه گذاری از جمله ثبت شرکت سرمایه گذاری مشترک، ثبت سفارش و مسائل مربوط به واردات و عودت سرمایه، امور گمرکی و مالیاتی و غیره .
 - ❖ هماهنگی لازم توسط نمایندگان دستگاه ها بین ادارات اجرایی دستگاه های مربوطه در خصوص درخواستهای سرمایه گذاری خارجی ایجاد شود.
- معرفی زمینه های قانونی و فرصت های سرمایه گذاری از طریق انجام و انجام فعالیت های تشویقی سرمایه گذاری خارجی در داخل و خارج از کشور، برگزاری همایش ها و سمینارها، همکاری با سازمان ها و نهادهای بین المللی ذیربط و ایجاد ارتباط و هماهنگی با سایر دستگاه ها در جمع آوری، تدوین و ارائه اطلاعات مرتبط. به سرمایه گذاری خارجی.

طرح اصل دوم: افزایش ثبات محیط های سرمایه گذاری، امنیت اموال و حفاظت از سرمایه گذاری

یکی از مهمترین دغدغه های سرمایه گذاران خارجی موارد و موضوعات مرتبط با این اصل می باشد. عوامل مختلفی بر موضوع ثبات و امنیت سرمایه ها و سرمایه گذاری خارجی اثرگذارند؛ از موضوعات فنی و اقتصادی گرفته تا ملاحظات سیاسی و فرهنگی اجتماعی. در این رابطه نیز قانونگذار موضوعات را در قانون تشویق و حمایت از سرمایه گذاری خارجی و مقررات سرمایه گذاری در مناطق آزاد تجاری - صنعتی جمهوری اسلامی ایران مدنظر قرار داده است. مفاد قانونی مرتبط با این اصل در زیر آورده شده است؛

❖ **بند ۶ ماده ۴ آیین‌نامه اجرایی قانون تشویق و حمایت سرمایه گذاری خارجی**

- آزادی صادرات کالای تولیدی بنگاه اقتصادی سرمایه پذیر تضمین شده و در صورت ممنوعیت صادرات، کالای تولیدی در داخل به فروش رسیده و حاصل آن به صورت ارز از طریق شبکه پولی رسمی کشور قابل انتقال به خارج می‌باشد.

❖ **بند ۲ بخش ب ماده ۴ آیین‌نامه اجرایی قانون تشویق و حمایت سرمایه گذاری خارجی**

- جبران زیان سرمایه‌گذاری خارجی ناشی از ممنوعیت و یا توقف اجرای موافقتنامه مالی بر اثر وضع قانون و یا تصمیمات دولت حداکثر تا سقف اقساط سررسید شده توسط دولت تضمین می‌شود.
- در روش‌های «ساخت، بهره‌برداری و واگذاری» و «مشارکت مدنی»، خرید کالا و خدمات تولیدی طرح مورد سرمایه‌گذاری توسط دستگاه دولتی طرف قرارداد، در مواردی که دستگاه دولتی خریدار انحصاری و یا عرضه کننده کالا و خدمات تولیدی به قیمت یارانه‌ای باشد، در چارچوب مقررات قانونی تضمین می‌شود.

❖ **ماده ۱۱ آیین‌نامه اجرایی قانون تشویق و حمایت سرمایه گذاری خارجی**

- درمورد آن دسته از طرح‌های سرمایه‌گذاری که یک دستگاه دولتی، خریدار انحصاری کالا و خدمات تولیدی است و همچنین درموردی که کالا و خدمات تولیدی طرح مورد سرمایه‌گذاری به قیمت یارانه‌ای عرضه می‌شود، دستگاه دولتی می‌تواند خرید کالا و خدمات تولیدی را به میزان و قیمت تعیین شده در قرارداد مربوط در چارچوب مقررات قانونی تضمین نماید.

❖ **ماده ۱۰ مقررات سرمایه گذاری در مناطق آزاد تجاری - صنعتی جمهوری اسلامی ایران**

سرمایه سرمایه گذاران خارجی که پذیرش آنها مطابق تبصره (۱) ماده (۶) این مقررات به تصویب اکثریت وزرای عضو شورای عالی مناطق آزاد رسیده باشد، چنانچه در مواردی به وسیله قانون به نفع عموم ملی شود یا اینکه از سرمایه گذاران یاد شده سلب مالکیت شود جبران عادلانه خسارت به عهده دولت جمهوری اسلامی ایران می‌باشد. پرداخت خسارت به مآخذ ارزش بازاری سرمایه گذاری بلافاصله قبل از ملی شدن و یا سلب مالکیت خواهد بود و سرمایه گذار خارجی باید ظرف مدت سه ماه از تاریخ ملی شدن یا سلب مالکیت، تقاضای جبران خسارت را به سازمان منطقه تسلیم نماید.

در رابطه با وظایف سازمان های حاکمیتی می توان به آژانس تشویق سرمایه گذاری خارجی ایران سازمان سرمایه گذاری و کمکهای اقتصادی و فنی و دبیرخانه شورای عالی مناطق آزاد تجاری، صنعتی و ویژه اقتصادی ایران نمود که خدمت «تسهیل حل و فصل اختلافات بین دولت و سرمایه گذاران خارجی از طریق مذاکره» را به سرمایه گذاران خارجی ارائه می دهد.

اصل سوم؛ افزایش قابلیت پیش بینی و ثبات در سیاست های مرتبط با سرمایه‌گذاری

رفع ابهامات و نگرانی های سرمایه گذاران خارجی می تواند موجب اعتماد آنها به کشور مقصد سرمایه گذاری شود. این اعتماد و روشن بودن آینده سرمایه گذاری می تواند آنها را ترغیب نماید تا در تعیین اولویت های سرمایه گذاری خود تجدید نظر کنند. در این خصوص نیز قانون گذار نظرات خود را در ماده ۱۳ آیین‌نامه اجرایی قانون تشویق و حمایت سرمایه گذاری خارجی آورده است که عبارت است از؛

« سازمان سرمایه گذاری و کمکهای اقتصادی و فنی ایران ضمن انجام وظائف مربوط به پذیرش و حمایت از سرمایه‌گذاری‌های خارجی در چارچوب قانون، مسؤولیت انجام و هدایت فعالیتهای تشویق سرمایه‌گذاری خارجی در داخل و خارج کشور و همچنین معرفی بسترهای قانونی و فرصت‌های سرمایه‌گذاری، انجام مطالعات و تحقیقات

کاربردی، برگزاری همایش‌ها و سمینارها، همکاری‌های مشترک با مؤسسات و سازمان‌های بین‌المللی ذی‌ربط و ایجاد ارتباط و هماهنگی با سایر دستگاه‌ها در جمع‌آوری، تنظیم و ارائه اطلاعات مربوط به سرمایه‌گذاری خارجی را بر عهده دارد.»

بر همین اساس سازمان سرمایه‌گذاری و کمک‌های اقتصادی و فنی ایران (دفتر سرمایه‌گذاری‌های خارجی و آژانس تشویق سرمایه‌گذاری خارجی ایران) و معاونت دیپلماسی اقتصادی وزارت امور خارجه وظایفی را در این زمینه بر عهده داشته و خدماتی را به سرمایه‌گذاران خارجی ارائه می‌دهند. خدمات قابل ارائه عبارتند از:

- ❖ ارائه اطلاعات و مشاوره لازم به سرمایه‌گذاران خارجی.

- ❖ معرفی زمینه‌های قانونی و فرصت‌های سرمایه‌گذاری از طریق انجام فعالیت‌های تشویقی سرمایه‌گذاری خارجی در داخل و خارج از کشور

- ❖ برگزاری همایش‌ها و سمینارها، همکاری با سازمان‌ها و نهادهای بین‌المللی ذی‌ربط و ایجاد ارتباط و هماهنگی با سایر دستگاه‌ها در جمع‌آوری، تدوین و ارائه اطلاعات مرتبط به سرمایه‌گذاری خارجی.

اصل چهارم؛ بهبود کارایی و اثربخشی رویه‌های سرمایه‌گذاری

ناکارآمدی و نقص رویه‌ها و نظامات مدیریت سرمایه‌گذاری خارجی کشور مقصد می‌تواند سرمایه‌گذارانی که تشویق به سرمایه‌گذاری شده‌اند را ناامید نموده و مانع از ادامه سرمایه‌گذاری مجدد آنان گردد. همچنین ناکارآمدی این نظامات می‌تواند منجر به عدم دستیابی کشور مقصد در دست‌یابی به مواهب جذب سرمایه‌گذاری خارجی شده و وضعیت در این حوزه باعث رونق اقتصادی و تولید نگردد. در همین زمینه مفاد قانونی در قانون تشویق و حمایت از سرمایه‌گذاری دیده شده است که عبارت است از؛

❖ ماده ۱۶ آیین‌نامه اجرایی قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی

به منظور تسهیل و تسریع در انجام وظایف قانونی سازمان در زمینه‌های تشویق، پذیرش و حمایت از سرمایه‌گذار خارجی در کشور، مرکز خدمات سرمایه‌گذاری خارجی در محل سازمان تشکیل و نمایندگان دستگاه‌های ذی‌ربط در آن مستقر می‌گردند. این مرکز، کليه مراجعات متقاضیان سرمایه‌گذاری خارجی به سازمان‌های ذی‌ربط خواهد بود.

❖ ماده ۱۸ آیین‌نامه اجرایی قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی

نمایندگانی که از طرف دستگاه‌های ذی‌ربط معرفی می‌شوند مجری کلیه امور اجرایی و خدماتی مربوط به آن دستگاه در ارتباط با سرمایه‌گذاری‌های خارجی می‌باشند. دستگاه اجرایی ذی‌ربط مکلف است به منظور حسن انجام وظایفی که در اجرای قانون و این آیین‌نامه به نماینده محول گردیده است، وظایف، مسؤولیت‌ها و اختیارات نماینده را به کلیه واحدهای زیرمجموعه خود ابلاغ نموده و همزمان روند امور اجرایی مربوط به سرمایه‌گذاری‌های خارجی در حوزه مسؤولیت خود را به گونه‌ای بازبینی نماید که انجام وظایف نماینده در مرکز تسهیل گردد.

❖ ماده ۲۰ آیین‌نامه اجرایی قانون تشویق و حمایت سرمایه گذاری خارجی

- وظایف مرکز خدمات سرمایه‌گذاری خارجی به شرح زیر تعیین می‌شود؛
 - اطلاع‌رسانی و آرایه مشورت‌های لازم به سرمایه‌گذاران خارجی.
 - انجام هماهنگی‌های لازم در امور مربوط به اخذ مجوزهای موردنیاز از جمله اعلامیه تأسیس، مجوز سازمان حفاظت محیط‌زیست، پروانه‌های انشعاب مربوط به آب، برق، گاز، تلفن، پروانه اکتشاف و استخراج معادن و غیره از دستگاه‌های ذی ربط قبل از صدور مجوز سرمایه‌گذاری.
 - انجام هماهنگی‌های لازم در امور مربوط به صدور روادید، اجازه اقامت و صدور پروانه کار افراد مرتبط با سرمایه‌گذاری خارجی.
 - انجام هماهنگی‌های لازم در امور مربوط به سرمایه‌گذاری‌های خارجی بعد از صدور مجوز سرمایه‌گذاری شامل ثبت شرکت مشترک، ثبت سفارش و امور مربوط به ورود و خروج سرمایه، مسائل گمرکی و مالیاتی و غیره.
 - انجام هماهنگی‌های لازم توسط نمایندگان دستگاه‌ها بین واحدهای اجرایی دستگاه ذی ربط آنها در ارتباط با درخواست‌های سرمایه‌گذاری خارجی.
 - مراقبت در حسن اجرای تصمیماتی که در خصوص سرمایه‌گذاری‌های خارجی اتخاذ می‌گردد.

در راستای اجرای قوانین و سیاست‌های اجرایی مرتبط با توسعه سرمایه‌گذاری خارجی در کشور برخی سازمان‌ها و نهادهای عمومی وظایف مشخصی دارند که از آن جمله می‌توان به معاونت دیپلماسی اقتصادی وزارت امور خارجه و اداره کل نیروی انسانی و توسعه مدیریت سازمان سرمایه‌گذاری و کمک‌های اقتصادی و فنی ایران اشاره نمود. در این خصوص فعالیت‌هایی صورت می‌پذیرد و خدماتی نیز ارائه می‌شود که در زیر به برخی از آنان اشاره شده است؛

- ❖ انجام مطالعات و برنامه‌ریزی‌های لازم به منظور طراحی و اصلاح سیستمها و روش‌ها و فرآیند انجام کار در زمینه تشکیلات سازمانی و تهیه پیشنهادهای لازم جهت ارسال به سازمان امور اداری و استخدامی کشور
- ❖ برنامه‌ریزی به منظور توسعه و بهبود مدیریت اجرایی - ستادی و پشتیبانی در سازمان
- ❖ برگزاری همایش‌ها و سمینارها، همکاری با سازمان‌ها و نهادهای بین‌المللی ذیربط و ایجاد ارتباط و هماهنگی با سایر دستگاه‌ها در جمع‌آوری، تدوین و ارائه اطلاعات مرتبط به سرمایه‌گذاری خارجی.

اصل پنجم؛ ایجاد روابط سازنده با ذینفعان

یکی از الزامات تشویق و حمایت از سرمایه‌گذاری خارجی، ایجاد روابط اثربخش با ذینفعان موضوع است. ارتباط گیری با ذینفعان موضوع سرمایه‌گذاری خارجی و درک صحیح و مناسب از علاقه‌مندی‌ها و ارزش‌های مورد انتظار آنها از سرمایه‌گذاری می‌تواند نقش موثری در افزایش سرمایه‌گذاری خارجی و پایداری آن داشته باشد. لازم بذکر است که موضوع ایجاد روابط سازنده و اثربخش با ذینفعان موضوعی نیست که بتوان در یک بند قانونی بدان اشاره نمود بلکه روح قوانین و مقررات و نظام حکمرانی شرکتی ظرفیت‌های مدیریتی متولی سرمایه‌گذاری خارجی باید در برآیندشان تامین‌کننده روابط مذکور باشند.

همچنین در مجموعه وظایف و مأموریت‌های مربوط به این اصل در معاونت دیپلماسی اقتصادی وزارت امور خارجه و آژانس تشویق سرمایه‌گذاری خارجی ایران سازمان سرمایه‌گذاری و کمک‌های اقتصادی و فنی ایران نیز وظیفه و مأموریت مشخصی در این رابطه مشخص نشده است. البته وظایف مختلف ترویجی، مدیریتی و برگزاری

رویدادهای مشترک می تواند منجر به شکل گیری ارتباطات بین سرمایه گذاران خارجی و حوزه های داخلی جذب کننده و نیازمند سرمایه شود.

اصل ششم؛ استفاده از فن آوری جدید برای بهبود محیط های سرمایه گذاری

در خصوص استفاده از فن آوری های جدید برای بهبود محیط های سرمایه گذاری در قوانین و مقررات و مجموعه وظایف سازمان های متولی موضوعی آورده نشده است.

اصل هفتم؛ ایجاد مکانیسم های نظارت و بازنگری برای سیاست های سرمایه گذاری

وجود نظارت های دولتی و اصلاح سیاست ها براساس دریافت بازخوردهای میدانی می تواند منجر به بهبود حکمرانی و کیفیت مدیریت سرمایه گذاری خارجی گردد. این موضوعی است که هم برای سرمایه گذاران و هم برای دولت ها و کشورهای مقصد سرمایه گذاری دارای اهمیت است. اینکه کشورها بتوانند جریان ورودی و حوزه های سرمایه گذاری خارجی را براساس نیازهای واقعی و چارچوب های حکمرانی خوب خود مدیریت نمایند می توان موجب افزایش کارایی و اثربخشی این موضوع شود. در همین راستا قانون گذار مواردی را در قانون تشویق و حمایت از سرمایه گذاری خارجی و مقررات سرمایه گذاری در مناطق آزاد تجاری - صنعتی جمهوری اسلامی ایران آورده است که در زیر بدان اشاره شده است؛

❖ ماده ۲ آیین نامه اجرایی قانون تشویق و حمایت سرمایه گذاری خارجی

- در مورد اقسام سرمایه ای موضوع بند «د» ماده (۱) قانون (شامل حق اختراع، دانش فنی، اسامی و علائم تجاری و خدمات تخصصی) سازمان پس از انجام بررسی های لازم، گزارش مربوط به ایفای تعهدات قراردادی موضوع قراردادهای فن آوری و خدمات را در هیأت مطرح می نماید و وجوه تأیید شده در چارچوب دستورالعملی که هیأت تهیه و به تصویب وزیر امور اقتصادی و دارایی می رساند، توسط هیأت به عنوان سرمایه خارجی ثبت و تحت پوشش قرار می گیرد.

❖ ماده ۸ آیین نامه اجرایی قانون تشویق و حمایت سرمایه گذاری خارجی

- هیأت به هنگام ارزیابی و صدور مجوز هر مورد پیشنهاد سرمایه گذاری خارجی، به ترتیب زیر نسبت های تعیین شده در بند «د» ماده (۲) قانون را بررسی و احراز می نماید.

❖ ماده ۱۳ آیین نامه اجرایی قانون تشویق و حمایت سرمایه گذاری خارجی

- هیأت مسئولیت بررسی و اخذ تصمیم نسبت به کلیه درخواست های سرمایه گذاری اعم از درخواست های مربوط به پذیرش، ورود و به کارگیری سرمایه خارجی و خروج سرمایه و منافع حاصله را عهده دار است.

❖ ماده ۱۵ آیین نامه اجرایی قانون تشویق و حمایت سرمایه گذاری خارجی

- سرمایه گذاران، درخواست کتبی خود را به همراه مدارکی که در نمونه مربوط مشخص شده است به سازمان تسلیم می نمایند. سازمان پس از انجام بررسی های لازم و اخذ نظر وزارتخانه بخش ذی ربط، درخواست سرمایه گذاری را به همراه نظرات کارشناسی سازمان حداکثر ظرف مدت پانزده روز کاری در هیأت مطرح می نماید. عدم اعلام نظر وزارتخانه ذی ربط ظرف مدت ده روز از تاریخ وصول استعلام، به منزله موافقت آن وزارتخانه با سرمایه گذاری مزبور تلقی می شود. براساس تصمیم متخذه که قبلاً نظر موافق سرمایه گذار

خارجی نیز نسبت به آن اخذ شده است، مجوز سرمایه‌گذاری تنظیم و با تأیید و امضای وزیر امور اقتصادی و دارایی صادر می‌گردد.

❖ ماده ۲۱ آیین‌نامه اجرایی قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی

- وجوه نقدی ارزی موضوع بند «ب» ماده (۱۱) قانون که در یک دفعه یا به دفعات به کشور وارد شده و به ریال تبدیل نمی‌شود، به حساب ارزی بنگاه اقتصادی سرمایه‌پذیر و یا طرح موضوع سرمایه‌گذاری واریز می‌گردد.
- این وجوه در تاریخ واریز به نام سرمایه‌گذار خارجی ثبت و تحت پوشش قانون قرار می‌گیرد. وجوه یاد شده با نظارت و تأیید سازمان به مصرف خریدها و سفارشات خارجی مربوط به سرمایه‌گذاری خارجی می‌رسد.

❖ ماده ۱۱ مقررات سرمایه‌گذاری در مناطق آزاد تجاری - صنعتی جمهوری اسلامی ایران

- کلیه واحدهایی که به موجب مجوز سرمایه‌گذاری، در منطقه ایجاد می‌شوند مکلفند همه ساله گزارش عملکرد و صورتهای مالی خود را به سازمان ارسال نمایند، صورتهای مالی باید به تأیید مؤسسه حسابرسی مورد وثوق سازمان رسیده باشد.

همچنین در راستای اجرای قانون، ذیحسابی و اداره کل امور مالی و نظارت بر وام‌ها و تسهیلات خارجی سازمان سرمایه‌گذاری و کمک‌های اقتصادی و فنی ایران و دفتر سرمایه‌گذاری‌های خارجی سازمان سرمایه‌گذاری و کمک‌های اقتصادی و فنی ایران وظایفی برای نظارت بر فرآیند سرمایه‌گذاری خارجی را بر عهده دارد. برخی از وظایف نظارتی این سازمان‌ها عبارتند از:

- بررسی‌های کارشناسی درخصوص ضوابط و مقررات مورد عمل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران درخصوص نقل و انتقالات وجوه ارزی و استخراج وجه مغایرت آن با ضوابط و مقررات مورد عمل موسسات بین‌المللی وام‌دهنده و ارائه طریق لازم و پیگیری آن تا حصول نتیجه جهت رفع مغایرت.
- بررسی‌های کارشناسی ضوابط و مقررات موسسات و سازمانهای خارجی اعطا کننده اعتبار درخصوص تهیه و تدارک خدمات، تجهیزات و ماشین‌آلات.
- بررسی کلیه صورتحسابهای واصله از بانکهای امین و فروشندگان کالا و خدمات خارجی.
- مراقبت و نظارت در حسن اجرای قراردادهای منعقد شده مربوط به اعطا یا دریافت تسهیلات مالی یا اعتباری از خارج و بررسی و اتخاذ تصمیم نسبت به مشکلات حین اجرای موافقتنامه‌ها.
- نظارت در وصول اصل و بهره مربوط به قراردادهای منعقد شده بین وزارت امور اقتصادی و دارایی و دستگاههای اجرایی موضوع پرداخت بیش از موعد وامهای خارجی نگهداری حساب آنها.
- بررسی، نظارت و صدور مجوزهای مربوط به کلیه نقل و انتقالات سرمایه‌ای خارجیان در مراحل ورود سرمایه اعم از نقدی، غیر نقدی و خدمات و همچنین خروج سرمایه و سود و سایر حقوق قانونی سرمایه‌گذاران خارجی.

اصل هشتم؛ افزایش همکاری‌های بین‌المللی

همکاری با سازمان‌ها و نهادهای بین‌المللی در راستای ایجاد بسترهای استاندارد جهانی سرمایه‌گذاری در کشورهای مقصد و دریافت حمایت و تأیید آنان می‌تواند اعتماد سرمایه‌گذاران خارجی را بیش از گذشته جلب نماید. این موضوع می‌تواند سهم بسزایی در افزایش جذب سرمایه‌گذاری خارجی داشته باشد. در متن قانون تشویق و حمایت از سرمایه‌گذاری خارجی و آئین‌نامه آن درباره این همکاری مواردی بیان نشده است.

البته معاونت دیپلماسی اقتصادی وزارت امور خارجه به همراه دفتر وامها و مجامع و موسسات بین المللی و دفتر روابط اقتصادی خارجی سازمان سرمایه گذاری و کمک های اقتصادی و فنی ایران در رابطه با افزایش سطح همکاری های بین المللی و هماهنگی های فراملی اقدام به برگزاری همایش ها و سمینارها، همکاری با سازمان ها و نهادهای بین المللی ذیربط می نمایند.

نتیجه گیری

در این قسمت به نتیجه گیری پرداخته و توصیه هایی نیز ارائه خواهد شد. باوجه به جدول تکمیل شده در قسمت قبل می توان موارد زیر را بعنوان نتایج مطرح نمود؛

۱. لزوم تقویت مفاد قانونی و اقدامات سازمان های دولتی در راستای تقویت دسترسی و افزایش شفافیت مورد نیاز نظام مدیریت سرمایه گذاری خارجی در ایران
۲. آزادی جریان اطلاعات اقتصادی و سرمایه گذاری با هدف ایجاد امکان تصمیم گیری مطلوب برای سرمایه گذاران
۳. افزایش میزان تولید، انتشار و بروزرسانی اطلاعات مورد نیاز سرمایه گذاران خارجی بمنظور تقویت قابلیت پیش بینی پذیری، شناخت و تحلیل ریسک های موجود در کشورهای مقصد سرمایه گذاری
۴. تقویت ارتباطات خارجی موثر و کارآمد نظام سرمایه گذاری خارجی ایران و توسعه برنامه های تابعه نظام دیپلماسی اقتصادی
۵. بکارگیری و استفاده از فناوری های نوین اطلاعاتی، ارتباطی و مالی در حوزه سرمایه گذاری خارجی با هدف تسريع، تسهيل و مدیریت مطلوب جریان سرمایه گذاری خارجی از طریق تدوین یا اصلاح قوانین موجود و تحول در وظایف و مأموریت های سازمان های دولتی مرتبط با آن.
۶. ایجاد، تقویت و راهبري مطلوب نظام هماهنگی و ارتباط بین بخشی فیمابین معاونت دیپلماسی وزارت امور خارجه و وزارت امور اقتصاد و دارایی (سازمان سرمایه گذاری و کمک های اقتصادی و فنی ایران)
۷. اجرای برنامه های ارزیابی سیاستی در حوزه قوانین و سیاست های مرتبط با حوزه سرمایه گذاری خارجی و احصاء اصلاحات و اقدامات تحولی موردنیاز در حوزه قوانین و مقررات موجود
۸. یافتن مکانیزم ها و راهکارهای افزایش همکاری های بین المللی مرتبط با افزایش جریان سرمایه گذاری خارجی در سایه تحریم ها و دشمنی ظالمانه کشورهای غربی با کشور
۹. ارائه تضمین های معتبر و موثق مالی و بیمه ای به سرمایه گذاران خارجی با هدف ایجاد امنیت سرمایه گذاری برای آنان
۱۰. توسعه ظرفیت ها و مکانیزم های نظارتی و ارزیابی عملکرد نظام مدیریت سرمایه گذاری خارجی بمنظور اشراف بیشتر بر فرآیند و جریان سرمایه گذاری خارجی و نسبت آن با سایر نظامات اقتصادی، فرهنگی و سایر موارد کشور.

منابع

سازمان توسعه تجارت ایران. (۱۴۰۲). کتاب مقررات صادرات و واردات ۱۴۰۲ (تعرفه گمرکی سال ۱۴۰۲). تهران: سازمان توسعه تجارت ایران.

سامانه ملی قوانین و مقررات. (۱۴۰۲). قوانین و مقررات جمهوری اسلامی ایران. بازیابی شده از <https://qavanin.ir>

سازمان توسعه تجارت ایران. (۱۴۰۲). گزارش ها و اطلاعات آماری. بازیابی شده از <https://www.tpo.ir>

سازمان سرمایه گذاری و کمک های اقتصادی و فنی ایران. (۱۴۰۲). گزارش عملکرد و فعالیت ها. بازیابی شده از

<https://www.investiniran.ir>

پایگاه اطلاع‌رسانی اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران. (۱۴۰۲). گزارش‌ها و تحلیل‌های اقتصادی. بازیابی‌شده از <https://www.iccima.ir>

درگاه خدمات مناطق آزاد و ویژه ایران. (۱۴۰۲). معرفی و خدمات مناطق آزاد ایران. بازیابی‌شده از <https://www.freezones.ir>

معاونت دیپلماسی اقتصادی وزارت امور خارجه. (۱۴۰۲). گزارش عملکرد و اهداف دیپلماسی اقتصادی. بازیابی‌شده از <https://economic.mfa.ir>

پایگاه رسمی اطلاع‌رسانی کنفرانس تجارت و توسعه سازمان ملل. (۱۴۰۲). بازیابی‌شده از <https://unctad.org>

سازمان ملل متحد (۱۴۰۲). پایگاه داده تجاری سازمان ملل متحد. بازیابی‌شده از <https://comtrade.un.org>